

підготовляються великанські речі. Кажуть нам, що „п'ятилетка“ — це утопія російського більшовизму. Це також правда, але ж тільки з точки погляду життєвих потреб людини з країв вільної Європи. Бо в Росії не існують нині такі погляди. Терор, якому не знайти порівняння, ставить там при машині 160 мільонів народу. Ось прийдуть жнива. І звіди піде вже в недалекій будучині низка ударів на господарство Європи. Я не знаю, як західний капіталізм задумує відперти ті удари. Але на милість Божу! Та ж більшовицька Росія не буде безконечно будуватися завдяки західному капіталові, завдяки західним інженерам і завдяки західним архітектам. Невже нема часу, щоби Європа вже раз цілком поважно подумала про свою будучність?

Нинішній більшовизм — це безоглядна протилежність до цього, що ми називаємо європейською цивілізацією, або навіть християнською культурою. Володарі Кремлю щойно видали декрет. Згідно з ним в 1935 р. повинен счезнути в Росії останній видимий слід Церкви. Європейські методи! Методи, що впливають з недовіря одного супроти когось другого. Невже Ви вірите, що ті методи не мусять вкінці уступити перед іншою системою?”

„Більшовизм напевно заломиться одного дня: Але чи ми не повинні подбати про те, щоби ми всі не опинилися в подібній руїні? А дальше: зі сну прокидається Азія та всі континенти! Вони будяться завдяки пропаганді Кремлю. І пощо ж то вони прокидаються зі сну? Очевидно: вони будяться до ненависти і до пімсти супроти білої людини та супроти її раси. Дійсно тут виринає расове питання. Але ж без сумніву — це не тільки питання раси. Це рівночасно також питання духа“.

„Чому ж то біла раса піднялася так високо? Чому ж то вона панувала принайменше на протязі століть над землею кулею? Може тому, що вона благороднішої крови, може тому, що вона здібніша, може тому, що вона зразково жила? Хто ж зможе це все доказати, коли то нині вона сама так поводиться! Ні! Підстави панування білої раси глибші. Передусім Провидіння призначило цю білу расу до поширення євангелії. Дійсно: завдяки могутості тієї релігії, біла раса створила високу культуру. Тут гайна й її успіхів. Це дало їй перше місце перед чорною і перед жовтою людиною. Де ж нині ділося це перше місце? Де ж це першенство? Як же збережемо без сили цього нашого релігійного покликання те, що ми якраз придбали завдяки цій силі? Що ж тоді на те серце Франції, що каже на те серце католицької Франції, що кажуть на те нащадки Святого Людовика?”

„Російські емігранти найшли ще хоч захист серед християнських народів. Вони нам дали приклад героїства, героїства гідного подиву! Але що ж буде, коли червоний терор одного дня пошириться на всю Європу? Я ще раз питаю, що тоді буде? Я питаю про те, що мені день і ніч не сходить з думки. Я питаю тому, що я знаю Росію. Я належу також до тих, що свій рік провели у в'язниці тодішньої Че-ки. Нині вже нема

журби про Liege або Verdun, про Білгород або про Варшаву. Тут іде про Європу, або про Азію; для нас тут іде про Москву або про Рим. Так про те нині іде !!!

II.

В Еспанії переслідується Католицьку Церкву. Манастирі і церкви горять раз-у-раз. Революційний уряд проганяє одним махом пера ОО. Єзуїтів. А Європа мовчить. А „Союз Народів“ розв'язує „проблему морального розброєння“. Еспанія не Росія: „До Москви далеко. Мадрит куди ближче. Москва — це Азія. Мадрит це вже — Європа. Москва: жахливе переслідування Церкви, поневолення російського робітника, злочини Чеки і Г. П. У. І це все демонічне, що жахом проймає і що зі садизмом мучить нині 160 мільонів народу, що варить його у пеклі. Це все можна в якийсь спосіб закрити, відсунути в даль і притьмарити містицизмом російської загадки“.

„В Еспанії горять церкви і манастирі. Але це вже дійсність. Це дійсність, яку годі заперечити! Я не знаю, чи вдасться колись погасити це полум'я. Воно спалахне наново: на коротко або на довго. Бо ж є хтось, що не дасть йому погаснути. Цей хтось — це той, що панує в Кремлі. На європейському овиді тьмаво зарисовується більшовицька Еспанія“.

Можна було вірити, що ці явища могуте потрясуть Європою. Треба було очікувати, що все, що хоч тільки бодай дещо мало до діла з людяністю, що все те збереться разом. Це був би природний наслідок такого варварства. Надзвичайне засідання Союзу Народів, спеціальні засідання парламентарів в загрожених краях, могутній протест чільних пресових органів, заяви народу, видержані у великому стилі... Цього і ще багато більше іншого можна було сподіватися як якоїсь зовсім самозрозумілої речі. Німеччини і цілу Європу не треба би ще будити, коли би у тій самій хвилі їх провідники захотіли всюди піднести голос. Але що ж ми переживаємо?“

„Провідники мовчать. Якоїсь еліти ніде не видно. Женева засідає під іншими знаками. Парляменти далі перебалакують свої проблеми, які годі розв'язати. Маси в глухій зневірі. Вони взагалі не знають, що діється. Крім цього маємо тепер купелі над морем, маємо ще § 218. Люди фантазують про третє царство або бавляться в якісь газети. Але великі часописи вдовольняються привітанням молодї республіки. І здається, що вони зовсім нічого не завважують в ракетовому вогні свого захоплення горючими церквами і манастирями. Де ж дівається наша еліта? Куди ж ділася освічена Європа? Де ж ділася Європа, що бачила би тепер заграву пожежі на небі, заграву, що означає занепад нашої культури?“

„Коли би вони тільки мовчали! Ми знаємо дні мексиканського переслідування. Воно зрештою ще даліше триває. Ослаблене християнство не приняло цього під особливу увагу. Отож

1). „До наших друзів у Франції“ „Der Gral“, зш. 6 з 1931. стр. 487—88.

ми знаємо з тих часів мексиканського переслідування, наче дійсний „заговор промовчувати“ мексиканські події. Але як-не-як це дозволяє принайменше на різні виминаючі пояснення. Воліли би ми якраз крикнути: *O si tacuisses!* Воліли би ми, щоби бодай перед собою закрити цю жажливу дійсність, яку ми тут мусимо висказати. Коли би були бодай промовчали!“

„Замість цього ми чуємо, як вони говорять — наприклад „Berliner Tagblatt“: „Маси довкола скаженіли наче п'яні. Їх скаженість звернулася проти „мертвої руки“, що від століть пригнічує Іспанію. Для робітника монахи і монахині — це паразити на тілі народу. Манастир — це символ їх поневолення. Протиставитися тій народній люті за слабкі сили, кинути проти напиряючих мас поодинокі чети „Guardia Civile“ — це було би безглуздя, це — коштувало би стільки крові. „Guardia Civile“ стояла перед Мадритом на узгір'ї Chamartin та придивлялася, як „опоржнювали“ жіночий манастир, і як летіли на вулицю і меблі, і ровери, і вовняні підштанці, і нічники, і як летіли з брязкотом зеркала і як це все зложено на високу купу. На її вершку наче на престолі сидів якийсь деревляний святий. Він сидів, поки полум'я не підійшло до гори. Цій республіці ціла орда її ворогів закидатиме „зганблення церков“. Але правління, що радше дозволить палити манастирі ніж розвести домашню війну, зробило правильно, сто разів зробило правильно“. Так писав „Berliner Tageblatt.“

„Католицький щоденник „Germania“ питає, яка то повинь людяности і свободи духа напевно була би ринула замість тієї невимовно ганебної підлости, коли би так часом з димом пішли не церкви, а будинки ліберальних часописів? Та можна було би дальше запитати, до якої висоти був би піднявся цей протест, коли би тут розходилося не про „мертву руку“, тільки про руки чинні на біржі і в банку. Тоді то можна би було успокоїти товпу! Банкам ніхто нічого не вдіяв. І так то з людяністю все в порядку. Та ж навіть правдиві московські більшовики чесніші! Вони вітають еспанську революцію й юрбу, що їм відповідає своїм рівнем. При чім тут „мертва рука“? Їм не іде про сензацію кількох вовняних підштанків і розбиваних нічників — пируй чорте! — що тут ціляють в Рим та ідею. Вони так тішаться, вони виють наче варвари, коли знову якийсь катедральний храм обертається в румовища.“

„Ми назвали тільки одну з великих газет. Але ми могли би до схоуч побільшити число, чи також не кожна мала безличність орудувати з нічниками. Менше або більше підходить тут рівнання: Мадрид, Москва і європейська інтелігенція! Палії, убийці та європейська інтелігенція! Бідна інтелігенціє! Що ж буде з тобою, коли нараз те рівнання буде розв'язане правдивим терором...*).

Переклав О. Ц.

*) „Де стоїть наша еліта?“ „De Gral“, зш. 9 з 1931. р. стр. 769—770.

